

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.05 (3317) ●

● ЧАЦВЕР, 7 ЛЮТАГА, 2013

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Шчаслівы дзень Людмілы Шчаслівенкі
Сярод лаўрэатаў конкурсу “Любоў да Айчыны праз любоў да свайго роду” была і наша суайчынніца з Новасібірска **Стар. 2**

“Гаспадыня-беларусачка”:
званне, тытул, прызнанне **Стар. 3**

Рукі — залатыя
На выставе ў мінскім Палацы культуры чыгуначнікаў можна падабраць не толькі ўпрыгажэнне для інтэр’ера ці касцюма, але і справу для душы **Стар. 4**

ПАДЗЕЯ

“Не загаснуць зоркі ў небе...”

У Вільнюсе прайшлі ўрачыстасці з нагоды сотых угодкаў першай пастаноўкі п’есы “Паўлінка”, пад час якіх адкрыта і новая мемарыяльная дошка ў гонар Янкі Купалы

Алена Юрківічэне

Вялікая колькасць людзей, што сабраліся 27 студзеня на цырымонію замены мемарыяльнай дошкі ў гонар народнага паэта Беларусі Янкі Купалы ў Вільнюсе, сведчыць аб цікавасці літоўскай грамадскасці, прадстаўнікоў беларускай абшчыны Літвы да творчасці класіка. Так лічыць намеснік міністра культуры Беларусі Тадэвуш Стружэцкі. Урачыстасці з нагоды юбілею “Паўлінкі” і пачыналіся з гэтай дзеі ў мемарыяльным месцы па вуліцы Вільнюс, 14. Там, як вядома, у 1914-1915 гадах размяшчалася рэдакцыя газеты “Наша Ніва”, рэдактарам якой быў Купала. Ранейшая дошка, устаноўленая ў 80-я гады, з часам страціла эстэтычны выгляд і прыйшла ў непрыгоднасць.

Тым часам у Вільнюскім доме настаўніка адкрылася прысвечаная Віленскаму перыяду жыцця і творчасці Песняра выстава “Не загаснуць зоркі ў небе”, падрыхтаваная намаганнямі супрацоўнікаў Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы. Яе назва — радок з купалаўскага верша-прывячэння “Нашай Ніве”, дасланага з Пецярбурга ў 1911 годзе да пяцігоддзя выдання: “Не загаснуць зоркі ў небе, / Покі неба будзе, — / Не загіне край забраны, / Покі будуць людзі.” У Доме настаўніка ў 1913 годзе прайшоў першы спектакль “Паўлінка” на музыку літоўскага кампазітара Стасіса Шымкуса. На выставе прадстаўлены рукапісы

Роля пана Быкоўскага — адна з галоўных у творчай біяграфіі народнага артыста Беларусі Арнольда Памазана

паэта, друкаваныя выданні п’есы, у тым ліку па-літоўску, калекцыі фатаграфій сцэн з пастановак, праграмы з аўтографамі артыстаў, запрашэнні, буклеты, тэатральныя афішы розных гадоў. Ёсць і матэрыялы з гісторыі напісання “Паўлінкі”, яе пастановак у розных тэатрах, у тым ліку ў Нацыянальным акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы. У экспазіцыі ёсць эскізы касцюмаў “Паўлінкі” ў пастаноўцы

Аскара Марыкса, заснавальніка беларускай сцэнаграфіі, аўтографы вершаў Янкі Купалы, напісаных у Вільні, экзэмпляры “Нашай Нівы”, кнігі і календары, да выдання якіх мае дачыненне паэт.

“Творчасць Янкі Купалы цікавая не толькі беларусам, але і людзям іншых нацыянальнасцяў, — адзначыў Тадэвуш Стружэцкі. — Імя класіка будзе перадавацца з пакалення ў пакаленне, бо ён унёс

неацэнны ўклад у развіццё як беларускай, так і сусветнай культуры. Безумоўна, памяць пра такіх асобаў павінна быць засведчана ў памятных дошках, музычных творах, спектаклях”. Ва ўрачыстасцях прынялі ўдзел пасол Беларусі ў Літве Уладзімір Дражын, саветнік прэм’ер-міністра Літвы Фаустас Латэнас, прадстаўнікі мэрыі Вільнюса, грамадскасці Літвы, беларускай дыяспары, прадстаўнікі за-

Мемарыяльная дошка ў Вільнюсе

межных дыпмісій, акрэдытаваных у Літве. Словы ўдзячнасці ўсім, хто працаваў над памятнай дошкай, выказаў Уладзімір Дражын: “Гэта падзея стала магчымай дзякуючы Міністэрству культуры Беларусі і скульптарам Сяргею Аганаву і Вользе Нячай. Я ўдзячны таксама ўладам Вільнюса і Міністэрству культуры Літвы за падтрымку ідэі і магчымасць аднавіць мемарыяльную дошку ў гонар нашага вялікага пісьменніка Янкі Купалы”. Ва ўрачыстасці быў прыгожы фінал: канцэрт фальклорнай групы “Купалінка” Беларускай дзяржфілармоніі па матывах п’есы “Паўлінка”.

У Міністэрстве культуры Беларусі ўдакладнілі: ініцыятыва беларускага боку аб замене мемарыяльнай дошкі была падтрыманая ўладамі Вільнюса, калі летась у верасні праводзіліся Дні культуры Беларусі ў Літве. Міністэрства культуры прапанавала таксама стварыць і ўстанавіць памятную дошку ў гонар Янкі Купалы ў Рызе. Дошка створана маладзінскімі скульптарам Паўлам Вайніцкім, сёлета яна будзе прымацавана на будынку Беларускай школы ў Рызе, якая носіць імя народнага паэта.

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Хвалююць лёсы землякоў

Пад час Вялікай Айчыннай вайны ў баях за Данбас загінула шмат беларусаў. Пра іх, вядомых і безыменных, расказвае новая кніга.

Як вядома, у Вялікую Айчынную вайну і пасля яе больш гаварылі пра “адзіны савецкі народ”, чым пра нацыянальнасці канкрэтных абаронцаў Радзімы. Баявыя дзеянні на ўкраінскай Данеччыне вяліся ў 1941-43 гадах, мінулай восенню адзначалася 69-я гадавіна вызвалення вобласці ад нямецкіх акупантаў. У шэрагах

абаронцаў краю ад ворага былі і сыны Беларусі. Ім і прысвячалася сустрэча, якую ладзіла ў абласным Доме работнікаў культуры абласная грамадская арганізацыя “Культурна-асветнае таварыства беларусаў “Нёман”.

Пад час сустрэчы гаварылася, што 8 кастрычніка 1941 года нямецкія войскі ўступілі на тэ-

рыторыю Данецкай вобласці і па 14 верасня 1943 года, з невялікім перапынкам, калі вобласць часова была вызвалена, тут вяліся баявыя дзеянні. Найбольш пацярпелі ў вайну паўночныя і ўсходнія раёны вобласці. Пра тое падрабязна расказваецца ў кнізе “Памяць просіць слова”, якая прэзентавалася на сустрэчы. У

кнізе пададзена інфармацыя аб месцах баёў і пахаванняў воінаў, сярод якіх было шмат беларусаў. Кіраўнік суполкі Сафія Пасынкава гаварыла пра вялікую працу, якую праводзяць актывісты па ўшанаванні памяці пра землякаў — абаронцаў Данбаса. У прыватнасці, створаны фільм пра подзвігі беларусаў

на Данецкай зямлі, аформлены стэнды і вітрыны, выдадзена кніга “У памяці захоўваем...” (Пра яе пісала ўжо наша газета, гл. тэкст “Імёны з ваенных зводак”, 11 жніўня 2011 г. — Рэд.) А ў дзень правядзення сустрэчы, названай патрыятычным веснікам, гаварылі і пра новую кнігу. **→ Стар. 2**

БЛІЗКІЯ ЛЮДЗІ

Шчаслівы дзень Людмілы Шчаслівенкі

Сярод лаўрэатаў конкурсу “Любоў да Айчыны праз любоў да свайго роду”, якіх нядаўна ўшаноўвалі ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі, была і наша суайчынніца з Новасібірска

Іван Ждановіч

Калі шчыра, я пра конкурс і даведаўся ад Людмілы Шчаслівенкі, намесніка дырэктара Беларускага культурна-асветніцкага цэнтру ў імя святой Еўфрасіні Полацкай. Наша газета паведамляла: яна заняла трэцяе месца ў літаратурнай намінацыі “Мая сям’я — часцінка Беларусі”, а саборнічалі яшчэ і фатографы, мастакі. Лаўрэатка з мужам Аляксандрам Лагуценкам прылятала ў Мінск, каб паўдзельнічаць ва ўрачыстасці. Адзіная з замежжа, хоць твораў адтуль паступіла ў рэдакцыю нямала.

Арганізатары конкурсу — а гэта Міжнародны дабрачынны фонд “Сям’я — Яднанне — Айчына”, Беларускі саюз жанчын і рэдакцыя часопіса “Алеся” — добра папрацавалі, каб зрабіць імпрэзу і святочнай, і па-дэмашніму душэўнай. Ва ўтульнай зале, дзе сабраліся пераможцы і лаўрэаты спецпрэміі, іх сябры і блізкія, гучалі песні ў выкананні гурта “Благовест”, барда Юрыя Бельскага. Тых, чые работы журы палічыла лепшымі, віншавалі старшыня праўлення Фонда Уладзімір Грозэў, сустаршыня БСЖ Антаніна Морава, галоўны рэдактар “Алеся” Тамара Бунто. А пісьменнік, даследчык гісторыі старабеларускіх родаў Анатоль

Статкевіч-Чабаганаў, які і сам за сваю падзіжніцкую працу і тры тамы кнігі “Я — сын Ваш... Летапіс беларускай шляхты” нядаўна атрымаў спецпрыз Прэзідэнта дзеячам культуры і мастацтва, выступаў на імпрэзе ў двух іпастасях. Аказваецца, гэта ў працяг творчых праектаў Анатоля Васільевіча звярнулі ўвагу чытачоў “Алеся” да сямейных гісторый і журналісты, і грамадскія арганізацыі. Даследчык, прызнаны летась у Беларусі “Мецэнатам кнігі”, нямала паспрыяў, каб каштоўныя прызы — а гэта ноутбукі за першыя месяцы, тэлевізары за другія і мікрахвалевыя печы за трэція — былі сапраўды каштоўнымі.

Хто і за што ўшанаваны — прапануем паглядзець на сайце “Алеся” ў інтэрнэце. Там можна пачытаць, пабачыць творы, што адзначаны. Мне ж было цікава назіраць, як бурныя эмоцыі ад сустрэчы з землякамі, прыгожым мастацтвам перапаўняюць душу Людмілы Шчаслівенкі. Яна не стрымала слёз, калі дзіцячы фальклорны гурт “Дударыкі” (больш за 30 чалавек!) на чале з вялікім сябрам новасібірскіх беларусаў

Л. Шчаслівенцы і А. Лагуценку цікава з землякамі

Дзмітрыем Ровенскім шырока, прыгожа выйшаў прывітаць яе музыкай і песнямі. А сам музыка, сказаўшы, што выступленне “Дударыкі” прысвячаюць найперш гасцям-землякам з Новасібірска, падарыў Людміле вянок з саломкі: амаль карону з вялікай кветкай. А калі аб’явілі, што “трэцяе месца прысуджаецца Людміле Шчаслівенцы з Новасібірска за матэрыял “Да магіль дзеда на паклон”, то віншавалі яе з кветкамі ўжо і намеснік старшыні адміністрацыі Заводскага раёна Мінска

ца сотні людзей з тых шляхецкіх родаў, пра якія піша аўтар. Таму ўвага: кнігу можна будзе ўсім пабачыць, пагартаць у БКАЦ! А сам дароўца заўважыў, што гатовы падзяліцца плёнам працы і з іншымі суполкамі беларусаў у замежжы. Зрэшты, пра такую каштоўную дабрачынную ініцыятыву варта будзе расказаць і асобна.

Для руплівіцы, якая шмат робіць для беларускай справы ў Новасібірску, гэта быў, пэўна, зорны час, адзін з незабыўных і шчаслівых дзён жыцця.

ПАМЯЦЬ

Прысвячэнне Майстру

Іван Ганчаровіч

Дзесяць гадоў таму не стала знакамітага спевака, кампазітара, музыканта Уладзіміра Мулявіна. Цяпер у памяць пра яго створана песня-рэквіем.

З вялікай трывогай сачылі за здароўем Уладзіміра Мулявіна, які ў маі 2002-га трапіў пад Мінскам у аўтакатастрофу, прыхільнікі яго творчасці. Цуда не здарылася... “Нацыянальная культура Беларусі панесла цяжкую і непапраўную страту. У ноч з 25 на 26 студзеня 2003 года пасля цяжкай хваробы спынілася сэрца выдатнага музыканта і кампазітара, народнага артыста СССР і Беларусі, заслужанага дзеяча культуры Польшчы, стваральніка і нязменнага мастацкага кіраўніка Беларускага дзяржаўнага ансамбля “Песняры” Уладзіміра Георгіевіча Мулявіна” — радкі з некролага, падпісанага вядомымі ў краіне людзьмі. Яго пахавалі на Усходніх могілках у Мінску. Да гадавіны памяці Мулявіна ўдзельнікі створанага ім ВІА сваю любоў і прызнанне да яго выказалі ў песні-рэквіеме “Прысвячэнне Майстру”.

На прэдадні гэтай жалобнай даты ў Тэатры эстрады тры гадзіны здымалі відэаверсію рэквіема. Чаму толькі цяпер з’явілася такое прысвячэнне? “На тое было некалькі прычын, — расказаў Вячаслаў Шарапаў, мастацкі кіраўнік Беларускага дзяржаўнага ансамбля “Песняры”. — Першая: мы былі ўпэўнены, што гэтая ініцыятыва не спадабалася б самому Уладзіміру Георгіевічу, паколькі ён заўсёды вельмі сціпла сябе пазіцыянаваў. Другая: не было той паэзіі, якая кранула б кожнага да глыбіні душы”.

У 2010-м з’явіўся такі тэкст. Яго аўтар — паэтка, бард Вольга Залесская. Музыку ж напісаў Вячаслаў Шарапаў, які з 2000 года працаваў у ансамблі. А выканала песню-рэквіем Людміла Ісупава. Магчыма, нехта памятае: гэта была адзіная жанчына ў складзе ансамбля за ўсю яго гісторыю. Думаю, вяртанне яе на сцэну ў такой ролі будзе нечаканасцю для многіх. Амаль праз сорак гадоў яна зноў працуе на адной сцэне з “Песнярамі”. А ўпершыню Людміла Міхайлаўна з’явілася там у 1975-м. Запомнілася публіцы, калі па-майстэрску выканала ўсе тры жаночыя партыі ў рок-оперы на вершы Янкі Купалы “Песня пра долю”. Гэта артыстка з моцным голасам, шырокім вакальным дыяпазінам. Сёння Людміла Ісупава зноў у штаце легендарнага ансамбля, працуе з маладымі вакалістамі.

Песня-рэквіем “Прысвячэнне Майстру” будзе ў рэпертуары ансамбля, хутка яе змогуць пачуць і ацаніць шматлікія прыхільнікі творчасці “Песняроў”.

Валерый Шаптуха,
член Нацыянальнага саюза
журналістаў Украіны

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Хвалююць лёсы землякоў

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Гэта гісторыка-дакументальная праца пра лёсы воінаў-беларусаў, якія пралівалі кроў за Данеччыну. Толькі нядаўна выяўлены многія прозвішчы, адрасы, месцы прызыву, пахавання беларускіх воінаў. Каштоўная для далейшай работы і інфармацыя пра баявыя дзеянні на тэрыторыі Данецкай вобласці з пералікам часцей і злучэнняў. Прадстаўлены матэрыялы пра вядомых афіцэраў-беларусаў, якія праславілі сябе і Данеччыну ў барацьбе з ворагам.

Перш чым з’явілася кніга, была праведзена вялікая даследчая праца. Аўтары кнігі, а гэта старшыня Данецкага навукова-даследчага цэнтру “Усход-Заход” Міхаіл Швацкоў і навуковы супрацоўнік Данецкага абласнога краязнаўчага музея, даследчык баявых дзеянняў на тэрыторыі Данеччыны Віктар Андзёнак, падрабязна расказалі, як стваралася кніга. Аўтарам кнігі казалі словы ўдзячнасці, ім былі ўручаны граматы, каштоўныя падарункі. Прысутных віталі жонка Прэзідэнта Украіны

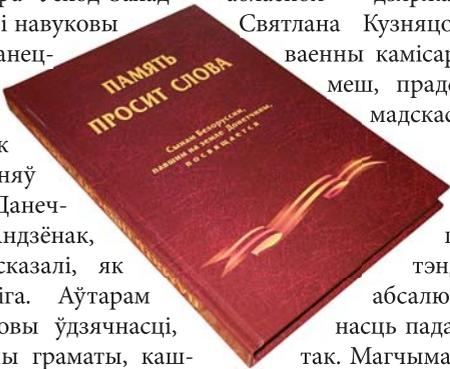
Людміла Януковіч (чацвёртая справа), жонка Прэзідэнта Украіны, у гасцях у беларусаў Данеччыны

Людміла Януковіч, першы сакратар пасольства Беларусі ва Украіне Аляксей Жукавец, прадстаўнік абласной дзяржаўнай адміністрацыі Святлана Кузняцова, абласны ваенны камісар Сяргей Камеш, прадстаўнікі грамадскасці.

Стваральнікі кнігі гаварылі, што не прэтэндуецца на абсалютную дакладнасць пададзеных звестак. Магчыма, недзе ёсць і больш грунтоўныя дакументы, а яны карысталіся тымі, што

знайшлі. Аўтары маюць надзею, што хоць адной сям’і кніга дапаможа даведацца пра франтавы лёс сваіх родных. “Я беларус па родавых каранях, хоць родам з Паўночнага Казахстана, а ваенныя дарогі прывялі мяне ў Данбас, — гаварыў Віктар Андзёнак. — Вельмі ўдзячны Богу за знаёмства з Сафіяй Пасынкавай: гэта яна стала ідэйным натхняльнікам і сааўтарам кнігі. Нам давядзецца перагледзець сотні розных дакументаў, да таго ж перачытваць і звяртаць шматлікія спісы — гэта складаная, карпатлівая праца”.

Сафія Пасынкава паведаміла, што праца па патрыятычным вы-

ПРАЕКТЫ

“Гаспадыня-беларусачка”: званне, тытул, прызнанне

Да Міжнароднага дня жанчын яшчэ цэлы месяц. Ёсць час, каб належным чынам ушанаваць нашых лепшых суайчынніц.

Адам Мальдзіс

Спадарыня, гаспадыня... Якія б крытэрыі вызначэння “самых-самых” вартых увагі дзяўчат і жанчын ні навязвала масавая культура, а ў сьведомасці беларусаў ідэал часта акрэсліваецца адным словам: гаспадыня. З якога, дарэчы, і спрадвечны паважлівы зварот “спадарыня” бярэ пачатак. Адтуль і слова спадар. А спадарства — гэта добрыя гаспадары і гаспадыні, што сабраліся разам. Цяпер на Беларусі і за межамі могуць з’явіцца тыя, хто носіць ганаровы тытул “Гаспадыня-беларусачка”. Пачалося з таго, што Гражына Якубоўская, рэжысёр народных, пераважна дзіцячых і юнацкіх відовішчаў, даслала ў Мінкультуры Беларусі ліст з прапановай, на першы погляд, банальнай: праводзіць конкурсы прыгажосці. “Але — хвілінку, — прадаўжае аўтарка. — Конкурсы сапраўднай беларускай прыгажосці, якія будуць нашу культуру падтрымліваць, каб маглі мы яшчэ больш ёй ганарыцца”. Ідэю Гражына называе “смелай, але абдуманай” і просіць паставіцца да яе “з належным разуменнем, сур’ёзнасцю і дапамагчы ажыццявіць праект”.

Аўтарка ліста спрабавала ўжо нешта рабіць “на адной з мінскіх пляцовак дзіцячага мастацкага цэнтру творчасці з удзелам розных калектываў”. Але ідэі патрэбна грамадская падтрымка, праект, лічыць яна, варта зрабіць міжнародным, скіраваным на аб’яднанне суайчыннікаў з розных краін. Усе іншыя ўмовы саборніцтва Гражына Якубоўская прапаноўвае распрацаваць супольна па ходзе справы.

З міністэрства ліст Гражыны трапіў у Інстытута культуры Беларусі, дзе я цяпер працую. І неўзабаве лёг на мой рабочы стол: для напісання адказу. Што ж, задума мне імпануе: сапраўды, на многіх конкурсах выбіраецца маса міс ды місіс у розных, нават касмічных вымярэннях. Але пры тым пад увагу бярэцца пераважна вонкавая прыгажосць: аблічча, талія... І часта “па-за кадрам” застаецца асоба, індывідуальнасць канкурсантак. А якой, паспрабаваў згадаць, бацька беларуску мастакі, тонкія знаўцы сапраўднай прыгажосці? У памяці ўсплыла карціна “Беларусачка” Пётры Мірановіча (1902—1990). Яна калісьці ўпрыгожвала музей “Беларусы ў свеце” Нацыянальнага навукова-асветнага цэнтру імя Францыска Скарыны, цяпер — у Нацыянальным гістарычным музеі, хутка будзе перададзена, разам з іншымі творамі, у наш інстытут для экспанавання. Аў-

Цікава, ці добрая гаспадыня гэтая прыгажуня, што красавалася летась на фэсце “Мотальскія прысмакі”?

тар карціны нарадзіўся ў Латвіі, першапачаткова, у 1938-м, назваў яе “Латгалачка”. Але пазней зразумеў двухсэнсоўнасць наймення і пераназваў яе: “Беларусачка”. Пад такой назвай яна і трапіла, дзякуючы паэту Сяргею Панізьніку, у Беларусь.

Назваць конкурс “Беларусачка”? Занадта абстрактна... Дадаць замежнае слаўцо “міс”, якое ў прастамоўі ўжо стала “міскай”, таксама не выпадае, як і крышку класавыя “пані” ці “спажа”. Тут патрэбна нешта адэкватнае рускаму “сударыня”. А можа — наша свойскае “гаспадыня”? Для дзяўчат можна і “гаспадынька”. І неварта, падаецца мне, ладзіць публічныя саборніцтвы, конкурсы, бо адным яны прыносяць радасць перамогі, а другім — горыч пара-

Артыкул пра карціну “Беларусачка” і яе аўтара

жэння. Можа лепш прысуджаць найменне з улікам вынікаў працы ў суполках, калектывах, дзе добра ведаюць прэтэндэнтка?

Напісаў заснаваны на такім роздуме адказ у міністэрства

і прызадумаўся: якая з грамадскіх арганізацый можа выступіць ініцыятарам прысуджэння новага звання ці тытула? А тады якраз праходзіў справаздачна-перавыбарны сход Беларускага фонду культуры. Са згоды яго кіраўніка Уладзіміра Гілепа і ад яго імя запрашаю на сход Гражыну Якубоўскую, у прысутнасці кіраўнікоў Мінкультуры выказваю на сходзе прапанову: увесці такое найменне. У ходзе дыскусіі многія падтрымалі меркаванне, што ў адрозненне ад іншых конкурсаў прысуджаць яго варта не толькі “за прыгажосць”, але найперш за карысць, якую прэтэндэнтка прыносіць грамадству, народу. Вядома, носьбітка наймення павінна быць знешне прывабнай, але куды важней прыгажосць духоўная. Добра, калі ў кандыдаткі

прыгожы голас ці яна зграбна танцуе, ды не менш важна, якая з яе працаўніца, гаспадыня ў хаце, як яна размаўляе, выходзіць дзіцяй, гатуе стравы. А можа ў дадатак музіцыруе, тчэ, вышывае — таксама балы “за”. І галасаванне павінна быць адкрытае. А для зацвярджэння вынікаў, можа, дастаткова публікацыі са здымкам, напрыклад, у газеце “Голас Радзімы” ці іншым выданні. Безумоўна, могуць быць і іншыя, больш урачыстыя зацвярджэнні: скажам, на фестывалях культур народаў свету ці на з’ездах беларусаў свету. Ды “ўзровень зацвярджэння” ў гэтай справе — не галоўнае, хоць з часам могуць з’явіцца і вышэйшыя ступені прызнання — скажам, званне ці тытул “Ганаровая гаспадыня-беларусачка”.

Цяпер ужо распрацаваны парады, як зладзіць вылучэнне кандыдатак на званне, на што звяртаць увагу, выбіраючы гаспадынь-беларусачак. Думаю, у хуткім часе тыя рэкамендацыі атрымаюць і суполкі нашых суайчыннікаў за мяжой, у грамадскіх арганізацыях Беларусі. Выбрана аўтарытэтнае журы: яго склад стане вядомым у бліжэйшы час. Але хто мае права найменне прысуджаць? Скажам, збіраюцца аднойчы бабулі на прызбе ды вырашаць: бабка Маруся ну яўна “Гаспадыня-беларусачка”! На гэта прысутныя на сходзе ў Беларускаму фонду культуры дружна пярэчылі: бабULEK на той збор ніхто не выбіраў. І якую арганізацыю прадстаўляюць яны? А калі б гэта быў усеагульны вясковы сход...

Цяпер да ініцыятывы, падтрыманай Беларускаму фонду культуры, Інстытутам культуры Беларусі, вырашыла далучыцца і Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі, у памяшканні якога праходзіў сход БФК. Пра ідэю ўзяліся расказаць слухачам журналісты рэдакцыі Беларускага радыё на замежных мовах, а паэт Сяргей Панізьнік, старшыня Таварыства дружбы Беларусь—Латвія, абяцаў напісаць словы гімна “Гаспадынь-беларусачка”. І тэкст ужо гатовы! Прыпеў такі: “Я — весялуха-гаспадыня! Я гордай еднасці цвярдзіня, / Пяшчотнай вернасці вяршыня! / Са мною шчасце не згубіць, / Любіць і жыць, жыць і любіць”. Спадзяюся, знойдзецца кампазітар, якому тэкст ляжа на душы.

Р. С. Пакуль гэтыя нататкі рыхтаваліся да друку, у Мінску, на Гродзенічыне і ў Эстоніі ўжо выбраны калегамі на рабочыя тры першыя “Гаспадыні-беларусачкі”. Але пра тое — у наступных нумарах газеты.

ТВОРЧАСЦЬ

Рукі — залатыя

На выставе ў мінскім Палацы культуры чыгуначнікаў можна падабраць не толькі ўпрыгажэнне для інтэр'ера ці касцюма, але і справу для душы

Яўген Дарэнскі

Дзівак чалавек! Усё, здавалася б, можна цяпер купіць у гіпермаркетах, крамах, буціках — а ўсё роўна хочацца яму зрабіць нешта па-свойму. Не так, як на заводскім канвееры. Памкнёнасьцю таленавітых майстроў да ўласнаручнага тварэння прыгажосці і цікавая выстава “Беларускае рукадзелле”. На ёй можна пабачыць дзясяткі ў розных тэхніках выкананых арыгінальных вы-

рабаў. Напрыклад, даведаўся я, штукарства пераўтвараць някідкія звычайныя вокладкі кніг у шыкоўныя фаліянты называецца “інтэр’ернай кнігай”, а ствараць з нітак розныя вышываныя, а таксама вязаныя карункі — гэта “тэхніка рышэль”. Апошняя і сапраўды, падалося мне, мае нейкую сэнсавую сувязь з вядомым па гістарычных раманах Аляксандра Дзюма кардыналам-інтрыганам, толькі “інтрыга” атрымліваецца нітачнай, вытанчанай

і вельмі прыгожай. Думалася: і адкуль у людзей столькі часу вольнага, каб тым займацца?.. Зацікавіла мяне і прыдуманая ў Францыі тэхніка папяровай аплікацыі “дэкупаж”, гэткае ўпрыгажэнне, удасканаленне прадметаў. Да прыкладу, была ў вас талерка звычайная, а вы ўзялі ды перанеслі на яе выяву... са сталовай салфеткі, замацавалі з дапамогай клею сланечнікі ў стылі Вінсэнта ван Гога. І гэта ўжо твор мастацтва. Што ціка-

Святлана Астроўская — адна з арганізатараў выставы

ва: сфера прымянення дэкупажа шырокая, і можна, асвоіўшы яе, інтэр’ер кватэры ўпрыгожваць, старую мэблю рэстаўраваць.

Як сказала адзін з арганізатараў выставы, майстар Святлана Астроўская, цікавасць да зробленых уручную прадметаў мастацтва сярод мінчан і гасцей сталі-

цы вялікая. Таму на выставе прадстаўлены творы на любы густ: біжутэрыя, карціны, вышываныя кофтакі, шалі, лялькі, дзіцячыя мяккія цацкі... І калі каму што спадабаецца — гэта можна купіць, матэрыяльна падтрымаўшы імгэт аўтара. На выставе прадстаўлены творы майстроў з Рэчыцы, Ба-

рысава, Бабруйска, Мінска. Сярод іх нямала інвалідаў, для якіх удзел у падобных імпрэзах хутчэй не камерцыя, а магчымасць жывых зносін з калегамі па цэху майстроў-рукадзельнікаў. Нехта ж, паглядзеўшы на рукатворнае хараства, можа і сабе выбраць справу для душы...

ТРАДЫЦЫ

Прачынаецца Грамніца...

Старажытны беларускі абрад правялі ў Іркуцку

Іван Іванаў

Нішто, пэўна, так не збліжае людзей, як агульная справа. І кіраўнікі шэрагу беларускіх суполак замежжа цудоўна гэта разумеюць. Асабліва ўдзячная праца — праводзіць сумесна адметныя беларускія абрады. Спраўляючы іх, энтузіясты не проста прадаўжаюць народную традыцыю, але і самі духоўна ўзбагачаюцца. Тут ёсць чаму павучыцца ў суайчыннікаў з рэгіянальнай грамадскай арганізацыі “Іркуцкае таварыства Беларускай культуры імя Я. Д. Чэрскага” і тамтэйшага моладзевага клуба “Крывічы”. Вось і нядаўна ладзілі яны ў “Сядзібе Сукачова” старажытны беларускі абрад “Грамніцы”.

У запрашэнні, якое даслаў у рэдакцыю лідар таварыства Алег Рудакоў, гаворыцца, дзе і калі праводзіцца абрад, і што ўваход на сядзібу — вольны. Далей тлумачыцца сутнасць дзеі, што мае даўнюю гісторыю і старажытнаславянскія карані. У Грамніц, дарэчы, ёсць і другая назва: Стрэчанне. “Давайце разбярэмся, чаму гэты абрад так называецца і якое яго значэнне, — спадар Алег звяртаецца да тых, хто можа нашымі традыцыямі зацікавіцца. — Беларусы даўно заўважлілі дзіўную асаблівасць Прыроды: пасля моцных студзенскіх, Калядных маразоў у Беларусі звычайна надыходзіць рэзкае пацяпленне. Пазней, у другой палове лютага і на пачатку сакавіка, зноў могуць ударыць маразы, загуляць завеі. Вядома ж, гэту з’яву народны каляндар нашых назіральных продкаў не зафіксаваць не мог. І ўзнік цэлы абрад, які мае не толькі вялікі патаемны сэнс, але і нясе мноства розных павер’яў, прыма-

вак, прыкмет”.

Што ж, не ведаю, як там у далёкім Іркуцку, а сёлета ў Мінску — усё ідзе менавіта па народным календары! І калі я пішу гэтыя радкі, за акном ціўкаюць капяжы. Адліга! Прычым гэта сапраўды пасля нядаўніх 15-градусных маразоў, на якіх (сырасць!) мерзлі нават нашы суайчыннікі з Новасібірска Аляксандр Лагуценка і Людміла Шчаслівенка. А яны да халадоў — звычайныя.

Далей знаўца традыцый Алег Рудакоў тлумачыць, што кожны год беларусы адзначаюць Грам-

пачэснае месца займае Пярун: ён лічыцца богам грому і маланкі. І ёсць у Перуна жонка, якую завуць Грамаўніца, або Грамніца”.

Варта дадаць, што абрад Грамніцы звычайна спраўляюць тыя, хто ставіцца да такіх уяўленняў не як да прыгожай казкі, а як да таямнічых ведаў, зашыфраваных пад міф. Па сутнасці, і Пярун, і Грамаўніца — ёсць пэўныя сілы прыроды, да якіх і сёння варта ставіцца з павагай. Справаваць зразумець іх прызначэнне ў свеце. І не варта думаць, быццам цэлыя народы стагоддзямі, як

Пярун з Грамаўніцай клаліся на зіму спаць, то менавіта Грамаўніца прачыналася сярод зімы ды глядзела на зямлю: ці не моцна лютуе Зіма? — чытаем у развагах Алега Рудакова. — Самае галоўнае: нашы продкі вельмі чакалі, каб Грамаўніца прачнулася, бо доўгая зіма нікому ж не падабалася. А як ёсць ужо надзея на цяпло — то лягчэй і вясны дачакацца. Таму з таямнічым часам, калі прачынаецца Грамаўніца, спалучаны і шэраг народных прымет. Напрыклад, такіх: “Калі на Стрэчанне певень пад страхой нап’ецца, то на Юр’я вол травы наесца”, “Калі адліга на Грамніцы — Вясна будзе цёплая, калі марозна, то халодная”, “Капез на Стрэчанне — добрыя будзе ўраджай пшаніцы”.

Як жа праводзілі абрад Грамніцы ў Іркуцку? Распальвалі рытуальнае вогнішча старажытным спосабам, без запалак і запальніцы. Як гэта? Тое сакрэт, але, магчыма, калі нехта зацікавіцца, то Алег Рудакоў вам раскажа. Яшчэ вадзілі карагоды і спявалі абрадавыя песні: яны, дарэчы, ёсць у фальклорных зборніках, калі хто зацікавіцца. Гулялі хлопцы і дзяўчаты ў зімовыя гульні, танцавалі бытавыя народныя танцы, да якіх у Іркуцкім таварыстве — асабліва любоў і пашана. А ў канцы запрашэння на абрад было прашэнне, каб кожны, хто прыйдзе, прынес і сваю свечку: “Яна будзе асвечана і пасля гэтага набудзе магічнае абярэжнае дзеянне на ўвесь год. А як яе прымяняць — даведаецца на самім абрадзе”.

Мяркую, Грамнічны абрад прайшоў у Іркуцку вельмі цікава — бо ладзяць справу там нераўнадушныя да народных традыцый людзі.

Спраўляюць Грамнічны абрад і ў палескіх вёсках

ніцы 2 лютага, бо менавіта ў гэты дзень Зіма з Летам сустракаюцца. Адсюль, дарэчы, і другая назва абраду: Стрэчанне — ад слова сустрэча. А чаму Грамніцы? “Хтосьці скажа: ад слова “гром”, ды хіба зімой у лютым хто-небудзь з вас чуў гром? — прадаўжае думку Алег Рудакоў. — Асабіста я не. То ў чым справа? Адказ прыхаваны ў старажытным светаразуме беларусаў. Шмат каму вядома, што ў пантэоне язычніцкіх багоў

казалі псеўданавукоўцы раней, у язычніцтве “зблуждалісь”. Проста веды свае мудра прыхоўваўлі, і прыхоўваюць... Беларусы, дарэчы, уяўляюць Грамаўніцу як прыгожую, статную, добрую і мяккую жанчыну. На галаве ў яе гошкі вянок з каласоў, і плады ў руках. Яно і зразумела: багіня ж летам у самай сіле, яна спрыяе сялянству, і менавіта ў яе просяць дажджам, калі патрэбен.

“Беларусы верылі, што калі

“Багема”, сэр!

Яўген Дарэнскі

Больш за 80 артыстаў, а гэта салісты, хор і сімфанічны аркестр Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі, гастралююць па Вялікабрытаніі

Першымі, каго пакарылі беларускія таленты, сталі прыхільнікі вытанчанага мастацтва з горада Віндзор, дзе знаходзіцца летняя рэзідэнцыя англійскіх каралёў. Публіцы была прадстаўлена “Багема” Джакама Пучыні, сцэнічны аповед пра жыццё таленавітых пісьменнікаў, музыкаў, мастакоў. Як сказаў мне па скайпе пасля прадстаўлення адзін з гледачоў, англійскі паэт і кампазітар Іан Х’юйт: “Вельмі раскошна”. Казалі, оперу прыходзіць паглядзець і знакаміты спявак сэр Элтан Джон, які жыве ў ваколіцах Віндзора.

Артысты Вялікага тэатра прадставяць англійскай публіцы і оперу “Мадам Батэрфляй”. За час гастролу яны пабываюць у 25 гарадах Злучанага Каралёўства, у шэрагу з якіх, дарэчы, ёсць беларускія суполкі. Галоўныя партыі ў спектаклях выканаюць вядучыя салісты тэатра, сярод якіх народныя артысты Беларусі Уладзімір Пятроў і Сяргей Франкоўскі, заслужаныя артысты Ніна Шарубіна, Уладзімір Громаў, Васіль Кавальчук і іншыя. У гастрольнай камандзе таксама галоўны дырыжор тэатра заслужаны артыст Украіны Віктар Пласкіна і маэстра Вячаслаў Воліч. За час гастролу будзе 15 прадстаўленняў “Мадам Батэрфляй” і 24 — “Багема”. Раней беларускія майстры ўжо давалі “Багему” ў Нідэрландах, Швейцарыі, Іспаніі, Германіі — і усюды з нязменным поспехам.

Гастролі прадоўжацца да 19 сакавіка. Тым часам на сцэне Вялікага тэатра выступае балет з Санкт-Пецярбурга.